[illegible]

[illegible]

[illegible]

१० पत्राणि

सं. ३३५४
स्कन्दपुराण
श्लोक
१०पत्राणि
कर्ता
गा० ...
लिपिसं १८८५
वि.

पुराण २६०॥
१ अग्निवैश्वानरीयदशमाध्याय

रामा॰प ॥ ॥श्रीरामचंद्रायनमः॥ ॥श्रीशारदावरदापदयुगंविधायचित्तेगिरीशवरदोऽप्रमेयेननत्वा॥रामा
यणीयमखिलंमुनिभिःप्रणीतमाद्योर्द्धृतंतदिहसारतरंप्रवक्ष्ये॥१॥पूर्वंयोदितिजोनरार्द्धवपुषा
॥१॥ सिंहेनसंभेदितःसोयंविश्रवसःसुतोऽसुरसुतागर्भाद्भवद्रावणः॥तेनातीववराज्जगत्त्रयमि
दंदुष्टेनसंतापितंजातस्तद्वधहेतवेदशरथाच्छ्रीरामनामाहरिः॥आदौतांपिशिताशिनींनि
हतवाञ्छ्रीमोवनेताडकांविश्वामित्रमखस्यविघ्नप्रवणान्नक्तंचरानर्दयत्॥यातोसौमिथि
लींहरस्यधनुषोन्यारोहणाकर्षणेसोसीताततउपरीवृतेतिजनकेनाकर्ण्यतत्कौतुकात्॥
ज्ञातचारुधिधनुःजरोनसहसान्यायांसमाकर्षयत्त्रुट्यत्तेनहरस्यरामइतिसुश्रीजा
मदगन्याभिधः॥संदह्याग्निभुजप्रतापज्वलितंतस्मैप्रसाद्यायतंप्राप्तःस्वांनगरींसभा
र्यंभरतःपित्राविवाह्यायतां॥४॥श्रीरामेणयदास्वयंशिवधनुर्भङ्क्त्वाजिताजानकीत्यासी
त्पवदशाद्दिकेनवयसाबद्धार्षिकामेष्टिनी॥पश्चाद्द्वादशहायनानिवसतोजातान्ययो राम
ध्यापुरेताततस्तस्यतदामहामहोद्यमपरःपट्टाभिषेकेभवत्॥५॥समाद्याक्षिकेविरा ॥१॥
तीरघुपतेरष्टादशाब्दप्रियाकैकेयीवतदावरद्वयमिदंराजानमस्मारयत्॥एकेना

स्यवने चतुर्दशसमाः सौमित्रिसीतासमं वासः स्वीयतनूजदेयमर ते राज्यं द्वितीयेन वै॥६॥ राज्यं
त्यक्त्वा पुराद्वनं प्रविशतो तेषां जलप्राशनं त्रैरात्रं समभूत्तुर्यदिवसे जातं फलप्राशनं॥ सीता
लक्ष्मणासेवितांघ्रियुगलैर्नौतीर्णगंगां नदीं रामैरासाद्य चित्रकूटशिखरे वासः कृतः पंचमे
॥७॥ भ्रातुस्तत्र पुरः समागममभयात्यक्तातिकस्थानकं कान्तं सत्यवचः पितुः समुदितो भा
र्यानुजाभ्यां समं॥ खड्गी पद्मदृशानिबद्धतूणायुगष्टकोदंडहस्तो मुनिः सानंदं वनगोचरैः स्थित
वपुः श्रीरामचंद्रोऽयमयो॥८॥ घोराद्घोरतरं वनं च विविशुस्तत्र घ्नन्विराधादिकान्दुष्टान्स्वीय
पराक्रमेण सहितः सीतानुजाभ्यां गतः॥ प्राप्य पंचवटीतटे सुरनदीगोदावरीतीरगान्सर्वा
नाश्रममंडलाश्रितमुनीन्रंजयंस्तत्रावसत्॥९॥ एवं द्वादशवार्षिकीयसमये याते
द्वेवर्षोत्तरे नासाकर्णविकर्तनं च विहितं केन्यादराजः स्वसुः॥ तस्याः खरगराजसौख्य
वदूषणौ दखरवरादीन्रणे चक्रे जैममशेषदंडकवने क्रीडन्सुखेनास्थितः॥१०॥ श्रुत्वा
शूर्पणखावाक्प्रजल्पितं क्रुद्धस्त्रिकूटाधिपः सातंकः किमिदं मनुष्यवपुषा रामेण घोरं कृ
तं॥ निःश्वस्यात्मारिपोर्वृतप्रतिकृतं कर्तुं विहर्तुं प्रियां मारीचेन समं रथेन महता माया

रामा॰च श्रयित्वा पयो ॥११॥ माचेत्सुक्लव तुर्दशी यदि वसे वं देसुहृत्तैत दामायावं वितचावव दृयमृते मृ
॥२॥ त्येतदीयाश्रमे ॥ सीतां तत्र विलोक्य तापसवपुः कृत्वा सुरूपां सती हृत्वा विद्धे ल्ल जो वमोवि
ल्ल पतीर ज्ञों तरि जंयथो ॥१२॥ मारीचं विनिहत्य मायिनमुभौ वीरावुपेतौ यदा दृष्टाश्रम्यमथा
श्रमं प्रियतमाहीनं वर्तं वा यसेः ॥ आर्यो मूर्छितवेतनो निपतितो भूमौ तदा लक्ष्मणो नानीया
भुपयोभिषिंच्य शनकैरुत्थापितः सान्नुरा ॥१३॥ विष्णुः कोर रामो नुषोपि वला जोवेष्टवि
तत्र त्रे नेरज्ञा तात्मविवि त्रवीर्यविषसोः ज्ञानी वमूढोम्लशं ॥ भ्रातो पाहत वेतनः पुनरसो
तूर्णं सवाणं धनुः सज्जीकृत्य विनिगतं प्रियतमान्वेषाय वद्धोद्यमः ॥१४॥ आत्मीयाश्र
मसंडलोभ्रिततरुः श्रीरामलतागुल्मकाननाजो व्यापतदा पुनः प्रबलितो दृष्टो जटायु
स्तदा ॥ सीतार्थं क्षतकंदलोत्थितवपुः कंठागतप्राणाल्कसवं तेननिवेदितं प्रियतमा राम
वीरस्य वक्तं तयोः ॥१५॥ भ्रातृभ्यां ववनेष्टतस्य वयसो दाहः कृतो वह्निना कृत्वा वांति ॥२॥
ककर्म तस्य सत्कं नीतः सुरेंद्रालयं ॥ शोकावेशितमानसोपि त्सरवे तातेति हा रोदितो

तस्यादेशतस्तात ताधिपदवीतो मे जनुर्जातरे॥१६॥ जानक्याविरहातुरस्य नितरां रामस्य नोद्दिश्य
ते केनापीह किमप्यतः प्रकुपितो ह्यते नुजेनं लक्ष्मरा॥ जायामे यदि जीवति ह्यविदितं विश्व
तदा जीव्यतां नो वेदीश्वरलोकपालसहितं भस्मीकरिष्यामि वत्॥१७॥ एवं सर्वभयावहा
न्निगदतः श्रुत्वा वचो सिप्रभोः सौमित्रिः समयो भवत्स्ववलितां भूरुद्धितो भोनिधिः॥ इत्या
दीन्यरतिं करालिता जगतो हृष्टान्परिष्टान्ध्योविहलो मोधिव्र पुष्पतो द्धृयुगलं मातुः प्रशाम्या
ब्रवीत॥१८॥ मांधाता सगरो भगीरथरघू येवां वरीपादयो विश्वं तैः परिपालितं जनककव
ह घावत्सवकाश्यपः पिता॥ तेषां त्वं कुलकीर्त्तिवर्द्धनकरः श्रीसूर्यवंशोद्भवो ह्येकस्याविनये
न हंतुमर्हसि त्वं श्रीमहाराजेवाहसि॥१९॥ पादौ पाश्चिविवर्जमास्यववचै श्रीडाविनम्रानने
रामो लक्ष्मणालक्ष्म रमेरोर्निपभितोऽत्यंतप्रसन्नो भवत॥ सद्देहं परिरभ्य सास्मितमुखो दो
र्द्दंडयुग्मेन तं कृत्वा धूलाममुष्य शार्वशिखरे तो जग्मतुः सत्वरं॥२०॥ उद्बो बोगिरिमूर्द्धि गह्वर
गुहागुल्मेष्वरण्येषु तोयाशये हादवरो हरागादिविषमेष्ठाने ष्वभिज्ञो बुभो॥ पश्यंतो जनका
विराजत नयास्ते नंकवंधालयं ग्रामे तो मेजुजवीर्यवेगवशगो हैडस्यतुं ज्ञातकं॥२१॥ हृष्टा वृक्ष
तुं।

राम॰न

॥३॥

3

वनस्थंज्ञात्वानिबध्याश्रीवाग्गत्यंतंमुग्धेवीरंतेगदपाणौखड्गाभ्यामतिदीर्घबाहुयुगलंछित्वा
वनौघातितेऽत्यत्कोतद्धुतमनःपुनरसौसम्प्राप्यदिव्यंवपुर्गंधर्वंप्रशिवत्यतोवमुदि
तःसीतांदिशन्स्वर्ययौ॥२२॥तेनोद्दिष्टितवर्त्मनापुनरपिक्रांत्वातिदुर्गंवनंरामंदंमंद
मुभौतथैवयथतुर्ज्यारूढबापौकरे॥प्राप्तौदिव्यमहासरःशुचिजलंपंपाभिधानं
ततःस्नात्वाविश्राम्यतौप्रशाम्यवमुनीनपातौवनदृष्टातः॥२३॥कुर्वंतौविविधाःप
रस्परमुभौवार्तास्तुवंतौसरोभ्रयोघोरतरांस्थिरांवरधनुर्ज्याघोषयंतौपथि॥
दूरस्थौततऋष्यमूकशिखरवरेयेपंवशाखामृगास्तेरेतौवनेनोवनेदृष्टिरेवी राम
रौद्धिवीरौवने॥२४॥सुग्रीवस्यनिदेशतःपवनजोवीरस्तयोरंतिकंवापातःशी
न्रकैर्गिरामधुरयासप्रश्रयःपृच्छवान्॥ज्ञात्वातच्चतदीयचित्रमखिलंसम्यक्स्व ॥३॥
रूपंपुनर्ध्यात्वेत्येतत्कथाप्यरेरावसमंचक्रेसखित्वंदृढं॥२५॥जानक्यानिजभूष

स्तानि शिखरेज्ञिप्तानि शैलस्य तेरादायांसुकसंख्तानि निपुणांगुष्ठानि शाखामृगोः ॥ आदेशात्स्वव गाधि
राजपुरतो मुक्तानि तेन स्वयं श्रीरामस्य करे समर्पसखि नासोदाई मा दर्शितं ॥२६॥ तेषां दर्शनमा
त्रतो रघुपतिर्मोहाभिभूतो भृशं सुग्रीवः सहवानरैरतिशयं दुःखाभितप्तो हृदि ॥ पश्चात्तैर्व
दुःखाक्रान्तो पकारसोराससाद्विमो हस्ततः सर्वैर्वालिवधपूतातजननीताजोलिमेवाययुः ॥२७॥
रामः सुप्तभुजंगमाक्रान्तितया दृष्टातेलोनांस्थितिं स मानं हृदि चिन्त्य मर्म मखिलं ज्ञात्वाव
तेषां वततत ॥ सज्जीकृत्य धनुर्धनुर्धरवरः संधाय बाणं वलालीलाकृष्टविमुक्तेनोद्वदने
नाताउयद्राघवः ॥२८॥ भित्त्वा सोऽत्र्यसाराजसप्तसरलश्रेणीं ततः सायकस्तन्मूलान्वित
शापदग्धभुजंगं हत्वा त्वरेणागतः ॥ कृत्वा हंसवपुः स्वयं रघुपतेस्तूणीं गाव ष्टस्तदा स्वर्गास्थि
सुरपुष्पवृष्टिरपतत् श्रीरामशीर्षोपरि ॥२९॥ श्रीरामेणाव नेकरं केमतुलं तेदर्शितं दुंदु
भेर्बीमेनेवततः करेणाधनुषः कोट्यासमुच्छालितं ॥ उड्डीयां वरतः स्वरेणापतितं भूमौ व
दीर्घांतरं सोत्यानंदमनेरैणावोऽप्सरवरैस्तैरर्चितः सारदं ॥३०॥ सुग्रीवोऽथ वलेन महद्रघुप
तेराज्ञात्यत द्वालिनं किष्किंधांतरमागतः परिसरं बास्फोट्य गाढं करो ॥ कृत्वासिंह

राम० न

॥४॥

५

निनादमात्मवदनेनापूरयन्नेवं संस्माह्वयाग्रजमाततताधिनमुमोसंरं मतो युध्यतां ॥३॥ सा
दृश्या ह्वं पुष्पस्तयोर घुपतेरासीद्वितर्कस्तदा सोमित्रैत्युम्नयोर्ममप्रवगयोर्मित्रं त्वमित्रश्च किं
॥ इत्येवं मदृशमूस्मान्न हृदयेरामेऽस्थसूर्यात्मजोपीड्रस्यांगरुहेरातेनवालिनाविद्रावितः सं
गरात्ता ॥३२॥ सोऽयमनुष्टुपरात्रमोर घुपतेरंतिप्रराम्याग्रतस्तज्जेन्यासमुपालभत्रेतिशयस्वा
साकुलो निष्पतत ॥१॥ शत्रोरागमशंकया तिवकितः पशाद्विवृत्यामन्ने हस्तस्पर्शनेनालाना
द्विववनैराश्वासितः स्वामिना ॥३३॥ सा हृश्यपाडुवनस्तदैवनमयातेरातिराघातितः स
त्यंमेपुनरेवयाहितमिमंशत्रुं हनिष्यः पुनाः ॥ इत्यास्थायशिरोधरास्याविहितासग्दामव
ःत्रीरतामूयोसेप्रतितिजेगामकेलेहके तुंविवाले: पुरी ॥३४॥ सुग्रीवं पुनरागतं वरपुरे
गर्जतमाकर्णयंतरोषाःत्रोहितस्तोवनोस्यव वबंनिश्चित्याविवेततः ॥ सुह्रोतात्रदससेवा
त्मवलितेस्तद्रोयैयावारितोवालीकालेनवरांगतोपशकुनाद्विर्धूपतत्रोयथो ॥३५॥ दृष्ट
न्योन्यमुपागतोपुनरुमेज्येष्ठानुजौसंगरे रामो हेष्वतनुः करेष्वतधनुः संरुद्धाय गंभीतरे
॥ हत्या कृत्यमविंत्य कारस्ताव शादेम्वयमेवाश्रितेवारांप्रासादरं प्रयुज्य हृदये वालिवतेनाव

राम

॥४॥

वीत॥३६॥ यत्रासौ पतितः प्लवंगमपतिर्वाणेन विद्धो हृदि श्रीरामस्य गतोपि तत्र सदयैर्वीर्यात्मनः कर्मणा॥
संतप्तोनुविततेन तेन सदयं हा युध्यमानो हतः सुग्रीवानुगपातिभिः प्लवगमैस्तैः सांत्वितः सामभिः॥३७॥
श्रीरामेण गताप्लुतस्सर्वशमत्तो वालिर्विनीतो हरीशः सुग्रीवस्तितमंगलादिभिरलं राज्याभिषेकैर्वितः॥
रामोऽत्र लक्ष्मणसंयुतश्च चतुरो मासांस्ततो वार्षिकान् शृंगे माल्यवतो गिरेर्गमयितुं चक्रे निवासः स्थि-
ति॥३८॥ पूर्वं राज्यभराभिषेकसमये जातान्तरायोद्भवस्तस्यास्माद्वने सेवनादिभिरलं सीतावियो-
गार्ततः॥ सीतार्थं स्ततताततमित्रवयसोऽधमो दृष्टो वालिनो ह्येवं दुःखमहर्निशं गगनानया कौ-
तं चतुर्मासिकं॥३९॥ श्रीरामस्य निदेशतो द्रुततरं गत्वा ततो लक्ष्मणः किष्किंधीष्टनवापतो मर-
करोम्यंगमित्यादिशत्॥ यत्वो दांबुजसेवनादविगतां संप्राप्य श्रियं सेवसे सोऽररायेनिवसं-
स्तत्र्यागते जरिपुः सुग्रीवकं विस्मृतः॥४०॥ तेनाख्यातमिदं हसन्नदारपतिश्चाप्लवराम्यानु-
जं ऋश्रुद्धांतेस्थितं तारयासहतत्तोयोपि हसौर्वितः॥ आरूढौ शिविकामुभौ हरिवरैरंगैसरैः
सत्वरं यत्रास्ते जगदीश्वरो रघुपतिः स वैपितत्रौ धयु॥४१॥ श्रीरामः कुशसंस्तराश्रितवपुः
पर्यंकवद्वासनस्वस्थो वक्तिलवीरमत्स्यनयनो नीलोत्पलश्यामलः॥ आजानुस्थिरदीर्घवा-
हुयुगलः सर्वेश्रियान्वंकृतो विमृषद्दनुजेंद्रोत्तमांगशिखरः केनासनाथो यथा॥४२॥ दृष्ट्वान-

रामा॰ न
॥५॥
5

प्लवगेश्वरा दयइमे ये केपिशाखामृगाः सांकेतलक्ष्मरावांध वेनपतितामृमोवते दंडवत्तामूर्द्धोतत्पुरतः
कृतांजलिपुटा आदेशमाकांक्षिणः सुग्रीवं परिपृच्छते नवपुनः सर्वेप्युपावेशिताः ॥४३॥ एष्ठा
न्योन्यमनासयादिकं मुमोवेकासने संस्थितो रामेणांगद आत्मनात्मनिकटं संस्थाप्य संमोनितः ॥
इत्येवं सति संति भूमिवलये ये ये कपिशाखामृगा आहूता हरिवंशवर्त्तिपुरतः सर्वेपि तत्रायाययुः ॥४४॥
श्वेतारक्तपिशंगनीलवपुषः केचिन्सिंधूरकपुरास्थूलाः स्थूलतराः गिरींद्रसदृशा मत्तेभराजोप
माः ॥ लांगूलातपवारणाः हरामुखाः कौलाः स्पर्शपिंगेक्षणा नानावर्णविचित्रवेशकपयस्तत्राय
युः कोटिशः ॥४५॥ लंकेशस्य कुलं स्वमूलरवनेनव्यावद्धकंजो कृटा आत्मीयोर्जितजीविताः प
रिवृढस्यार्थेपतंगाइवा ॥ सर्वेयुद्धविशारदाः कपिवरा आस्फोटयंतो मुहुर्ज्ञान्यातास्ते दिनना
थवंशतिलकस्यार्थेवमुक्तोकसः ॥४६॥ संग्रामांगणभूमिषु प्रतिवलं हंतुं समर्थामृशं देवांशा
हरयोहरांशसहिता आदेशितोग्रस्वरोः ॥ सर्वेसेवितुमागता अवनिगं रामाभिधानं हरिं ह्ये
तेषां गणनानवद्धुपमहाप प्रावधिर्वर्णिता ॥४७॥ श्रीमंतो वलबुद्धिविक्रमवतांश्रेष्ठा हिताः स्वा
मिनः सुग्रीवस्यानिदेशतो रघुपतेः कृत्वा प्रणामं ययुः ॥ केचिद्वानरपुंगवाः प्रतिदिशं सीतावलोक्स्तु
कामास्ते कोविहितो वधिस्तदनुतेदंड्याः प्रमाणात्परं ॥४८॥ आजग्मेशानन्लनीलमारुतिमुखास्तेर

राम
॥५॥

श्वितं वांगरुद्धेशं दशकोटिवानरं व सूर्यां दिशि प्रेषिता॥ सीतालोकनतत्परैः सुग्रीवपुरां मासे वचिं र्चंधि
तः प्राप्तास्ते हरयो महेंद्रमचलं तीरे बुराशेस्ततः॥४९॥ त्यक्तुं जीवितमात्मनः कृशवये प्रायोपवे
शे स्थिताः संपातिर्विहगोत्तमस्तत्र विगतस्तत्रैव तेर्वानरैः॥ लंकेशोपवने निवसती सीताह
रीणां पुरो मासे तेन निवेदिता व दशमे मार्गे दशम्यां तिथौ॥५०॥ संध्यायां हरिवासरे हरिसुतो
द्व तांतरयान्यपि ह्युप्रेषेः शतयोजनांतरपयश्वांऽतु व्यलंको गतः॥ कृत्वास्त्र मस ह श्यपस्य
मस्तु रेशलोऽजराज्ञोपुरी पश्चात्त्यपदहरेददशीहतुमान्सास्मि वैदेजानकी॥५१॥ लंकेलेस्तत्स
मास्थितोऽप्लवपती रामाभिधानं मुद्रांतरीयं तिकमागश्च शिरसा कृत्वा प्रणाममेततः॥ सा वैदे
जलिरब्रवीत्स हनुमान्वेत्ति मां तस्य तामार्यो दंतवचो महतेन सुविरं संसिव्य सुस्थीकृता
परा॥ श्रीरामांगुलिकं समर्प्य हनुमान्सीताशिरोभूषणं चूडारत्नमपमग्रह्य पुनरप्यागत्वा
प्यनं वानिर्गतः॥ भग्नं तेन वनं त्वं नगादिवसे त्यक्तां निकेसीतेयां कथ्यादाः शतशो वलेन तु
जयोरत्नादयो घातिताः॥५३॥ ब्रह्मास्त्रेणाततः पुरंदरजिता वध्वाश्च मुक्तादने पुच्छकेतुके
निपुत्रं पावकं करोः प्रज्वाल्य लंकापुरी॥ पोलस्त्यं परिभूय भूपइति संप्राप्तो महेंद्राग्रिरि
वं लंकायाः कथितेसमस्तवरितं तेषां हरीणां पुरः॥५४॥ सिद्धार्थो हरयो महेंद्र१

राम-च
॥६॥
6

तोभूयोपिव्यावर्त्तितामार्गेवं वभिरागतामथुवृत्तं बद्धे त्यथालोडितं ॥ सप्रष्टव्यां पवनात्मतो रघुपतेः
सीताशिरोभूषणांचूडारत्नमिदं निधाय हृदये रामः समोदोभवत ॥ ५५ ॥ सृष्ट्वा शिरसि स्थि
मैदिनपतो वद्धे प्रयाणं ततो ह्यासीदुत्तरफाल्गुनी समनुत्तरं सर्वमुहूर्ते तदा ॥ श्रीरामे विजयेज
यायजविनोऽभीष्टां हरीशां महत्सेनाभावारनिवेशनं जलनिधेस्तीरे न्यधात्सप्रमे ॥ ५६ ॥ पोष
स्याद्यदिनत्रयं जलनिधेस्तीरे निवेशस्थितिर्ह्यासीत्तत्र विभीषणो यशस्करां प्राप्तश्चतुर्थी
दिने ॥ लंकायामधिपत्व देव विहितः शीर्षे निषिच्यस्वयं पंचम्यां पयसां पतिं क्रमयितुं जातश्च
मंत्रोद्यमः ॥ ५७ ॥ श्रीरामश्च विभीषणो हरिवरूनाथा दयोलंकेस्मृतास्तत्राराधनतत्परोज
लधेर्दर्भांजलिं संस्थिताः ॥ तत्रोरोदिवसाप्यपुण्यरोनाः क्रुद्धो भवीद्राघवः सौमित्रे धनुरान
यस्वजलत्याविवाणोनसंशोषये ॥ ५८ ॥ तद्यैवापि रमुत्यतिः सरितांसोपायनः सप्रियोराम
सामभिरानिनाय शनकैः शांतिं वसप्रश्रयः ॥ सेतूपायविधिं प्रदर्श्य हरिभिः सोचीस्यमारा
श्चिरं संख्यकार्यं जलधिजेगामनित्यं प्राप्य प्रसादोदयः ॥ ५९ ॥ सर्वे ते हरयः स्वकीयशिरसा
वृत्वाशिलापर्वतानशृंगान्यपुद्धृतगंडशैलनिवयानीलाग्रियं स्तोयधौ ॥ एतेस्ते नलदत्त

राम
॥६॥

पुंक्तिनिहते: सेतुः कृतः प्रस्तरै राराक्षो दशमीदिने यदिवसे नं गस्य सिद्धिं गतः ॥६०॥ विस्तीर्णो दशयोज
नायथ्यशतं दैर्घ्येणापायोनिधौ कृत्वा सेतुमरिंदमो हरिमटात्तु तीर्थभूतादिने ॥ कृत्वा से
न्यनिवेशनं रघुपतिः शैले सुवेले स्थितो लंकायां हृदयं निवेश्य सहते रामो यथेवांतकः ॥
६१॥ संपूर्णो दिवसा त्रिभिश्च दिवसैर्यावत् तृतीयादिनं सर्वैते कपयः पयोनिधिजलं बो तीर्थपा
रंगताः ॥ गर्जंतो निनदैर्दिशा वरपुरीप्राकारमाक्रम्य ते कोष्ठाट्टालकगोपुरेषु शिखरेष्वारुह्य वे
विष्ठिता ॥६२॥ प्राप्ते तेन तत स्ततीयदिवसाद्यावद्दशम्यादिनं लंकायाः परितः प्लवंगमस्व
नस्यासीत्त्रिवेशः स्थितः ॥ प्राप्तेत ह्वलवी ज्ञकौ हरिदिने लंकाधिपप्रेरिता वेगकः सारणा संज्ञया
परप्लुकोवज्ञावु मौवानरैः ॥६३॥ द्वादश्यां गणराता नं विधाय सकलं द्वारे दशाख्यां गाः जादि
ष्टाः सह सैनिकै रघुपतिर्द्वार्युत्तरे संस्थितः ॥ तत्राट्टालकमागतो दशमुखः सच्छत्र हृष्टः स्त दारा
मेराद्दृशशांकसायकेम मुखे नाछित्रच्छत्रीकृतः ॥६४॥ तस्या द्वृंगि निवेशितानि प्रयतमा मंदोदर्या श
साश्रवीत्त पश्याधीशवसूमि मां रघुपतेर्धावत्प्रकाशो हृशं पश्याकृष्ण मकृष्ण वारि विहितेना
श्चर्यमस्मात्परं येन ज्ञातितरं तिते पिबपयः प्रवेश्यकृता: प्रस्तरा ॥६५॥ येत्रसंति करप्रवो

राम·र
॥१॥
७

ऽनन्मया त्वैर्नैर्ष्टितात्वत्पुरीयद्रुन्वंपिपिशिताशिनां जयकरो प्राप्तो व तोमातुषो॥ यस्मीमानविलं
घितामरगरस्तेः सावानरेरैःर्घिता जातः कालविपर्ययस्तवरिपोरंकं गतः सोदरः॥६६॥ येनैकै
नहताः खरादयइमेत्वद्दीर्घतस्तेषिकास्तस्यापश्यतस्त्वागतः प्रियतमांहत्वावद्गौतरं॥सो
यं सेतुवशं विधाय जलनिधिं प्रप्राप्य लंकां रावणं पश्यन्विंशतिलोचनैरपिभवानेषः कथं नन्द्वे
नः॥६७॥ त्वंवेत्सि स्वयमेव नाथ सकलं यद्दोर्बलं वालिनः सश्रीरामनिपुत्रमार्गरामहतः प्रा
सोः विमुक्तैः शरैः स्वप्नात्॥ तस्यैवास्य महात्मनः प्रियतमां हत्वाकुबुध्यागतो नूनं ते विधिनाकुलस्य
यकशीघ्रं त्वयेयमुत्पादिता॥६८॥ त्यक्त्वाशीर्षपरंपरां प्रभुतयाक्लिष्टात पश्चाद्धिताते रामे रामावेपुलस्त्य
वंशदहने कान्तामयमाविः कृतां एकस्त्वेव सतोऽस्ति संप्रतिरिपोः संधिं विधातुं विभोः श्रीरामस्यसम
र्पय प्रियतमां जीवं त्वमीरानसाः॥६९॥ वद्धो तो भ्रुकसारसौरघुपते रादेशितोवानरैर्मुक्तोस्वी
यनिबंधनात्पुनरपि प्राप्तो दशास्यांतिकं॥ तस्यावसीयतां प्रवंगमवलं स्फूर्जत्वविस्फूर्जितं उ
मायंतिहरीश्वरास्तवपुरीं [illegible] गत्वासार्धमास्ये मुद्रः॥७०॥ मेदं पश्यपयउन्मुरवोदशामुखवामी
नेत उर्वद्दकत्रुंद्धोयंद्विविदोगत्सचिवपुरीमास्यं विकास्यस्थितः॥ नीलोयंसमरे प्रहस्तमव

राम
॥७॥

लोऽद्रं तुं हरीशाणां पुरः सेतुर्यैन विनिर्मितो जलनिधौ सोयं नलो दृश्यते ॥७१॥ एष ह्यंगद ऊर्ध्वदृक्समव
न्नस्तातस्य यो वालिनः प्राकारागत्रमिवाहृ स्कंधेर घुनावास्तेप्य वसतायवः ॥ अन्नै शो ऽत्र महाभुजो
निजब मूमध्यास्थितो नरजते व्रद्धो युद्धविशारदोऽथ बलवान् धीमान यं जांबवान ॥७२॥ एके
कोपतिविक्रमो भुजबलेनोद्धर्तुमुर्वीमिमः कालं कालयशाखुं जगत्त्रिवयेवास्ते हरीशांपुरः ॥ ए
तेवानर सर्वकटाइति मतिर्मोमूढ वब्रुते लिसर्वे देवपरा क्रमारघुपते राद्देशमाकांक्षिताः ॥७३॥
श्रीरामो ऽवनिरीक्ष्यतां हरिपते रत्नं गशीर्षः स्वरांतस्याप्यंककृतांघ्रिरूप त्रपुगालस्वत्सोदरो ल
क्ष्मतिः ॥ आस्ते हेममृगस्य वमरीशो वपुः कृत्वे पुमालोकयते त्रांते नवल्कनमरागाहृत ममसो
नाशायं वंशस्यते ॥७४॥ एवं तद्वचनैः प्रहृष्य दशमिर्वैदेह्यैस्ततो रावणो ह्याहूयागतसमस्त
वानरखमूनाथान्नुनिष्ठिरत्यते ॥ युद्धार्थं विदशार्दनां श्रिभिरथोयावल्कू हृवासरं संख्यास्तत्र
विधाधरा नसपतीन् स्कंधेष्वपारोपयत ॥७५॥ मा चस्याचादिने गतो रघुपते राद्देशतस्थ्वां
गदो दृतोरानसराजसंसदि नदासा ज्ञेपमाख्यातवान् ॥ धर्मद्वारपथात्स्वबांधववपुः कृ
त्वादशाननेवुज्ञश्रीरामेणावि धीवरोषो वस्तुविरं नेकापदे स्थापितः ॥७६॥ इच्छा कीर्तिविनाश

राम॰ २ नोघममंतातस्यपत्सांनिधौदानुंते मतिमागतोविहितवान्यक्षमर्हंभवान्॥प्रीतंतद्विषमात्मनोनि
घ्नदंहत्वाहत्वंदुर्मतेत्वंकांत्वंत्यजेजानकींवपदितेवांछाविरंजीविते॥७७॥सोपराजेसधं
॥१८॥ मकेतुहृदितःपश्यांघहृद्विनुषाक्षेत्यादीमपिराजेसीत्यजतिनोरामः कुतोराजेसान्वातस्मा
४ द्भीद्रुतरंप्रयाहिसकलैःसार्धंस्ववेरंगजैःकैःकेपंशरगागतस्यभवतोत्राणंतुः प्रसादीकृता
॥७८॥ स्मादौपेवहतात्किशोरवयासस्त्रीराजेसीताटकामुक्तातेवरं जानहि पातवोपितुर्विधा
त्ताकर्णाकृतात्कस्तस्याविनयेविधायसुचिरंजीवेतरेराजेसानूनंदाशरथेःशरैर्हतशिरः
श्रेणीक्षितियास्यति॥७९॥इत्यादीन्निवचांसिकर्णकटुकान्याकर्ण्यलंकाधिपः॥क्रुद्धःश्रीग
द्वंधनायवद्धुमारंजोगरसान्नाद्दिशत॥द्रुत्वावालिसुतोवलेनसकलान्नंघ्रिप्रहारैरातता
न्नीत्वाराजशिरोगृहेवगगनंगजैनुपेतः सगात॥८०॥ स्मा हृत्याधामिशावरीन्द्रशमुखोमाया
विनंवाब्रवीत्सीतामर्त्यशिरोनुजस्यवशिरः सीतापुरःप्राक्षिप॥मायांतेनसमाश्रितेनवेके राम
तेशीर्षद्वयंजानकीदृष्ट्वा मोहमुपागतात्रिजटयामूर्धाविमोहीकृता॥८१॥मायेषसदुमिरधमी ॥१८॥
यादवसेमुश्रेद्वितीयादिनाइक्रोवांनरसेन्ययोःसममवधुद्धंततःसंकुलंवव्रोदाशरथी

पुरंदरजिता तौ नागपाशैर्निशि मायां श्रित्य विमोहितौ निपतितं गाढं नवम्यां रणे ॥८२॥ वातादेशतस्मागत
तोथ गरुडो रामे रात्रिविनैस्य ततो मुक्तौ नागपाशविबंधनात्स्वपादिय स्पर्शान्नैव म्यांति यो ॥ मासा तु त्रादि
न द्वयं द्वाविंशे दिने युद्धावहारस्त तो द्वादश्यां पवनात्मजेन निहतो धूम्राक्षो रक्षोधिपः ॥८३॥ तेने
वायहतस्त्वनंगादिवसे बाकंपनः सपुगे मृतो याहिवसान्प्रहस्तमवधीन्नीलस्त्रिभिर्वासरैः ॥
श्रीरामे रात तनिस्त्रिभिश्चादिवसैर्यावचतुर्थी दिने वारोवीद्रिमुखोपमर्दं शमुखो विद्राविते संग्रा
म ॥८४॥ पंचम्यादिवसाचतुर्भिरनुजोयः कुंभकर्णो वलीनं केशपाति वोधितः समम्भवद्युद्धा
वहारस्तदा ॥ सोयं वानरभज्ञकोरराम रेणामेराष्ट्रिर्दिने वीरोघोर्विनिपातितो वधवशः छि
त्वा वपुः शीघ्रगे ॥८५॥ श्रीत्वातस्य सहोदरस्य निधनं शोकार्दितो रावणः कृत्सं पंचदशीदि
ने बाबलपत्युद्धावहारस्तदा ॥८६ मासे फाल्गुनिकस्य वाघदिवसात्रयावचतुर्थीदिने विख्यातान्सुव
ने नरांकमुखाः पंचैव ते घातिताः ॥८७॥ पंचम्यादिवसात्रिभिश्चादिवसैर्ज्ञातिकायो हतो सौमि
ल्यादिनपंचकेन निहतौ कुंभोनिकुंभो प्लुभौ ॥ विख्यातो मकराक्षराक्षसपतिः सोऽयं वतुर्भि
र्दिनैः संग्रामे निहतो बलीसुरखवैरैः कुर्वन्महद्विक्रमं ॥८८॥ संतप्ताग्निमखो यमभ्मररथे

संप्राप्यदिव्यंततोरावणोराकृजिताजितंपुनरयोध्वंसमद्वितीयादिने॥ औषध्यानयनेस्तृतीयदि
वसाद्यावत्तिथिःसप्तमीश्रीरामोदिनपंचकंबलतवान्मुद्धावहारंतदा॥ ८८॥ अष्टम्यादिवसात्तु
तस्त्वद्दिवसैःषड्भिर्हतःश्रेंद्रजित्कुर्वन्युद्धमनूपमंबविवरन्सौमित्रिणाविक्रमात॥ गाढंशोकमरे
णारुद्धहृदयोमोहंगतोरावणोभूत्तायादिवसेहरोदसमष्टशंद्धेबावहारंतदा॥ ८९॥ प्राप्तःपंचदशीदि
नेदशमुखोमुद्धायरज्जोषिपेःसार्धंराघवमव्यितोहरिवमूर्धंधुस्ततःसंगरे॥ बैज्ञस्याद्यदिनेष्व
पंचविरिरभूद्ज्जोषिपानांज्ञयःषष्ठीवासरतोष्टमंयुधिमहापाश्वोदयोघातिताः॥ ९०॥ शक्त्या
रावणमुक्तयावहृदयेभिन्नोपतल्वेस्मराःश्रीरामोनवमीदिनेदशमुखंव्यद्भावपद्मोषतः॥ द्रो
णाद्रेर्हनुमानिशल्यकरणीदिव्योषधीमानयन्तस्याःस्पर्शनमात्रतःपुनरसोजातोविशल्यस्तदा॥ ९१॥
तत्राभूद्दशमीदिनस्यसमयेयुद्धावहस्तदातोरावणोयुद्धमभून्मविश्यनगरीशासवामघेगर्जीवितो॥
स्वर्गीन्मातलिरागतोहरिदिनेरामायचीत्वारथंद्धादशंपरयमाथितोदशमुखंवहंतुंरसोराघवः॥ ९२॥ द्वा
दश्यादिवसात्ततःप्रतिदिनंयावच्चभूतादिनेवैत्रेष्णादशवासरेरणागतेरामोवधीद्भावणं॥ एवंतेन
समुद्धनात्सिमुवनस्यातःस्थितैःकेटकैःस्वर्गस्थामरहस्तमुक्तकुसुमैःश्रीरामसाक्षादितः॥ ९३॥

माघेमासिसिताद्वितीयदिवसाद्वैत्रंतभूतादितंसप्राशीतिदिनानि पंचदशमिर्दीनानियुद्धंविना। युद्धं
वानरराजसेनासमभवद्द्वाभ्यां समं सप्तभिर्वानरस्पत्यादिने भवद् दशमुखादीनां वदाहक्रिया ॥१४॥ चै
शाखाघादने ततोरशामुखौरामोपहृत्यसर्वयसाकं वानरपुंगवैः पुनरपि प्राप्याल्तुवेलावनं ॥ वा
दिवौत्सवंगीतमंगलरवैस्तत्रद्वितीयादिने संप्राप्योबद्धिभीषणस्यसुचिरं राज्याभिषेकोत्स
वतः ॥१५॥ सीतारामवियोगतोदशमुखस्कोनेदशाहाधिकोन्मासांस्त्रयंवतुर्दशोवसुमहा
दुःखार्दितावावसत ॥ तस्याः शुद्धिरभूद्बलाह्निरविशिखामध्येऽत्र तृतीयादिने दैवेप्सोवरःसेमना
न्मत हरीनाजीवयड्राघवः ॥१६॥ रामः पुष्पकमास्थितोऽथनगरीं गंतुं च[?]तुर्थीदिने सीता
ऽनुजमित्रसंयुतः कपिवरैर्व्योम्नीविनिःप्रस्थितः ॥ निस्तीर्यैववनेवतुर्दशसमाः संवासतो दंडका
न्भारद्वाजमुनीश्वराश्रमपदं प्राप्तः फलीनांतिथौ ॥१७॥ नंदिग्रामनिवासितेन भरतेनासी
त्सैमेसंगमः षष्ठ्यांतेनचवंदितः प्रमुदितेनासौ व्रतं संस्वजे ॥ सप्तम्यां तु ततो महोत्सववरैः पौ
रैरयोध्यापुरे श्रीरामः सहसीतया पुनरपि प्राप्तो विपत्योर्चितः ॥१८॥ राज्यप्राप्तिदिने समारघुप
तेरासन्हृद्येनाधिकाश्चत्वारिंशदथोविदेहतनया त्रिंशत्त्रयेणाधिकाः ॥ तस्मादेवदिनाद्वयारघु

राम०न ॥१०॥ 10

दिताभूमेर्न्नवम्यातियोगर्भंमाद्रपदेरवेर्भगवतोवंशस्यविस्तारकं॥९९॥गर्भाधानतएवमधुरुन्दरेमासे
गतेसप्तमेचैत्रेद्वादशमेदिनेरघुपतेरादेशतोजानकी॥नारोप्याथरथंस्वराजभवनोत्तीर्णाततः
सत्वरंवाल्मीकीयतपोवनान्तरंगतानामत्यजल्लक्ष्मणः॥१००॥आनीतासहितात्रिवार्षमुनिना
वाल्मीकिनास्वाश्रमेह्याषाढेनवमीदिनेसुतयुगंसासूतवरंप्रसूः॥षट्त्रिंशच्छ्रावणेशतान्निन
वेवर्षाणितत्रावसच्छ्रीरामस्यततःसमर्प्यतनयौसीताप्रविष्टामहीं॥१०१॥भूमौनिर्गतसीत
याविरहितोरामोमहींकेवलोवर्षाणामयुतंततःसमभुनक्तवैकालतपत्रेरासनःराज्यस्यात्मपदाच्च्यु
तोस्वतनयौकृत्वासमंबान्धवैःसार्धंस्वाधपुरप्रजाभिरमरस्त्रीनंविमानेययौ॥१०२॥इत्येवंच
चरित्रंपठतिरघुपतेर्योनरोवाशृणोतिसारंमारायरास्यपूर्तिदिनमृषिणावाल्मिनावेस्येवन
गीतं॥सोयंनिर्धूतपापोजन्नवरवदनाद्ध्यानेनयातिस्वर्गंदिव्येनदेवैरभिमुखमखिलैरा
गमैःस्तूयमानः॥ ॥१०३॥ ॥इत्याग्नेयेवैश्यापनीयेरामायणंसमाप्तं॥ ॥शुभमस्तु॥ ॥ ॥
संवत१९७५समयेज्येष्ठेमासिशुक्लपक्षेत्रतीयायांबुधवासरेइदंपुस्तकंसमाप्तं॥ ॥ ॥

राम ॥१०॥